

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Beelden-Dienst Ende Vasten Met Haere Ceremonien Soo
Sy Ghebryckt Worden Vande H. Roomsche Kercke
Bevestigt Met De H. Schriftvre Ende De HH. Ovt-Vaders
vande eerste 400. jaeren**

Hazart, Cornelius

T'Antwerpen, 1664

Het III. Capittel. Wort bethoont het verschil datter is tusschen d'eene eere,
ende de andere, met de welcke men jet kan achtervolghen.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71387](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71387)

Vande Beelden, ende Beelden-dienst. 9
wordt/ als hebbende Goddelijcke kracht / oft in
sich besluptende eenighe Goddelijckheyt; Doch dit
blijft ebentwel/ dat het/ alsoo ghenomen wesende/
eene verbeeldinghe is van eene sake die metter
daet niet en is/ aenghesien dat noch Sonne/ noch
Maene/ noch eenigh schepsel en kan Godt wesen/
ende metter daet niet en is. In dier boegen mach-
men segghen dat alle afgodische Beelden / Beel-
den zijn/ maer ter contrarien / alle Beelden / en
zijn gheene afgodische Beelden.

HET III. CAPITTEL.

Wort bethoont het verschil datter is tus-
schen d'eene eere, ende de andere, met
de welcke men jet kan achtervolghen.

Ghelijck het boozwerpsel/ oft ooghmerck van
de liefde/ is de goetheydt, oft schoonheydt, alsoo
is het boozwozpsel / oft oogh-merck van de Eer-
biedinghe/ de uytneumentheydt, oft weerdig. eydt, van
eenighe sake/ boven de andere; Ende ghelijck den
mensch uptter nature ghedzeben wordt om te be-
minnen al dat goetd/ oft schoon is/ alsoo wordt hy
oock natuerlijck aenghestiert om te eeren / ende
te achten al wat besondere weerdigheyt / ende
uytneumentheydt heeft.

Dozder/ ghelijck daer verscheyden soozten van
liefde zijn / ter oorzake van verscheyden goetdhe-
den / oft schoonheden / alsoo zijn daer oock ver-
scheiden soozten van eerbiedinghen / ter oorzake
van verscheyden weerdigheden / oft uytneument-
heden. Draecht ghy my hoe veelderley weerdig-
heden daer zijn? Ick antwoorde in't ghemeyn/ dat
sy zijn tweederley/ te weten/ eene weerdigheyt die
natuerlijck is/ ende eene die boven natuerlijck is;
alsoo is oock de Eere / oft eerbiedinghe tweeder-
ley/ Natuerlijck, ende Boven-natuerlijck: Indien ick
dan sedt eere ter oorzake van eenighe natuerlijc-

ke weerdighepdt/ die eere is natuerlyck, oft (ghelijck andere spreken) borgherlyck, alsoo eertmen de Coninghen/ Magistraten/ Ouders/ Meesters/ &c. Maer indien ick yet eere / ter oorsake van eenighe boven-natuerlycke weerdighepdt/ die eere is boven-natuerlyck, oft (ghelijck andere segghen) Religieuse. Doch/ soo daer verscheyden trappen sijn van boven-natuerlycke weerdigheden / soo sijn der oock verscheyden trappen van boven-natuerlycke/ oft Religieuse eerbiedinghen.

Op den eersten trap / boven al/ moet ghesteldt worden / de weerdighepdt Godts / als wesende onghemeten / onepudelijck (ongheschapen / ende eenen afgrone van alle volmaecktheden. Van de eere/ de welke men aen dese weerdighepdt schuldigh is/ spreekt den G. Propheet Isaias *Cap. 42. v. 8.* upt den mondt Godts: Icken sal mijne eere aen een ander niet gheven: Want dese eere is soodaenigh/ dat sy Godt alleen toekomt/ ende aen gheen schepselen kan toegheschreven/ oft medeghedeylt worden / sonder injurie te doen aen de Goddelijcke Majestejt.

Op den tweeden trap Christus, hoor soo veel als hy mensch is/ ende Verlosser/ ende Saligmaker des wereltds.

Op den derden trap moet gestelt worden de alderheplighste Maghet Maria, als Moeder Godts/ welcher weerdighepdt / al-hoe-wel sy boven-natuerlyck is ter oorsake vande verheven hepligheyt/ met de welke sy boven alle andere schepselen upstreeckt (want sy is/ vol van gratie, sy is ghebenedict onder alle de Vrouwen, *Luc. c. 1, v. 28.*) soo ist nochtans dat hare weerdigheyt geschapen is/ onepudelijck minder als die van Godt/ ende ongelijckelijck meerder als die van alle heplighen / oversulckx / soo de reden upt-wijst dat de eerbiedinghe moet wesen nae de proportie vande weerdighepdt/ soo is het oock redelijck / dat aen de Moeder Godts toegheschickt worde eene eerbiedinghe de welke onepudelijck minder sy / als die van Godt/

Godt/

vande Beelden, ende Beelden-dienst. 11

Godt / ende onghelyckelijck meerder als die van alle andere Heplighen / nochtans hoben-natuerlijck / ter oorsake van hare hoben-natuerlijcke gaben met de welke sp/hoben alle de schepselen / van Godt is voozkommen gheweest.

Op den derden/ende lesten tray moeten gesselt worden alle de andere Heplighen / de welke nu af-geschepden wesende van dit leven/ende volgen- se het lam waer dat het gaet, *Apoc. cap. 14. v. 4.* ende Godt aenschouwende aensicht aen aensicht, *I. Corinth. 13. v. 12.* ende wesende als Enghelen Godts in den hemel, *Matth. cap. 22. v. 30.* (welcke altemael hoben-natuerlijcke gaeben zijn / met de welke sp sonder twijffel uptsteken hoben alle de menschen / die hier noch zijn in dit leven) soo is't dat sp oock eene eerbiedinghe weerdigh zijn / de welke onepudelijck intuder zp als die van Godt / onghelyckelijck intuder als die vande Moeder Godts / nochtans beel meerder ende verhevender als die vande menschen / om dies-wil dat sp / ter oorsake van hare hoben-natuerlijcke gaeben / upt-steken hoben alle de menschen.

De eere die wy Godt alleen schuldigh zijn / noemt den H. Augustinus *Latria*, want soo seyd hy *Lib. 20. contra Faustum. c. 25.* *Latria* is eenen dienst, diemen eyghentlijk schuldigh is aen de Goddelijckheydt. In't duytsch soude-men dit moeten noemen / Aenbidden; den Predicant *Le Faucheur Lib. 4. de Cena Dom. cap. 4.* bekenet dat dit woordt oock roeghe-eyghent kan worden aen de schepselen; doch onepghentlijck / want de hoben-natuerlijcke eerbiedinghe die-men toe draecht aen eenighe schepselen / ter oorsake van hare hoben-natuerlijcke gaeben / en is (eyghentlijck sprekende) niet Aenbidden, maer Eeren, oft Vieren, oft Dienen.

*Latria est
servitus pro-
priae Divini-
tati debita.*

Wat nu aengaet het eeren der Beelden / daer zijn dzy verschepden saecken te bemercken / en t'onderschepden. De eerste is het uytwendigh teecken; de tweede het inwendigh oogh-merck / oft vooznemen; de derde de affectie / met de welke men het Beeldt eert. Het

Het uytwendigh teecken ziju sekerre sichtbare roeringhen / ende ghesteltenissen des lichaems / als van knielen/bugghen/ontdecken des hoofts &c. de welke gheschieden vooz't Beeldt: het voornemen, ende affectie ziju in het ghemoet / de welke vallen op't voozbeeldt / 'twelck door het Beeldt uytgedruckt is / in dier boeghen dat het vooznacmste 'twelck men eert in het Beeldt / is het voozbeeldt.

Du dan / ghelijck-men verschepden eerbiedinghen/natuerlycke / oft boben-natuerlycke/magh toc-draghen aen de schepselen self / om dat sy ofte niet natuerlycke / oft boben-natuerlycke weerdigheyt begaest ziju / alsoo segghen wy dat-men oock eenighe eerbiedinghe bethoonen magh aen de Beelden / om die swil dat sy eenighen persoon verbeelden / die oft niet natuerlycke / oft boben-natuerlycke weerdigheyt is begaest gheweest.

HET IV. CAPITTEL.

Wordt bethoont dat de Beelden vande H. Roomsche Kercke gheene Af-godische beelden en ziju, ende de eerbiedinghe, die-men haer bewijst, gheene Af-goderije.

Onse Weder partye wil niet met kracht hebben / dat wy / in het eeren der beelden / Afgoderye bedryuen / dies-volghende dat wy Af godisten ziju / ende onse Beelden / Afgodische beelden.

Wy ter contrarien / houden staende / dat wy noch Afgoderye bedryuen / noch dies-volghende Af godisten ziju / noch onse Beelden / Af-godische beelden. Laet ons sien wie van beyde ghelijck heeft.

Ick segghe voor eerst. Indien wy plichtigh ziju in het stuck / dat Partije ons te laste leght / dat wy berdieneu versaeckt / ende verstootten te worden van